provinsje fryslân
provincie fryslân

postbus 20120
8900 hm leeuwarden
tweebaksmarkt 52
(058) 292 59 25

www.fryslan.frl
provincie@fryslan.frl
www.twitter.com/provfryslan

Aan de fractie van GrienLinks
t.a.v. de heer J. Knol

Leeuwarden, 4 oktober 2022
Verzonden, 4 OKT 2022

Ons kenmerk : 02028757
Afd./Opgave : Stikstof Fryslân
Behandeld door : Programmateam stikstof / stikstof@fryslan.frl
Uw kenmerk :
Bijlage(n) : -

Onderwerp : Beantwoording schriftelijke vragen over Aanpak natuur/ stikstof-problematiek

Geachte heer Knol,

Uw schriftelijke vragen op grond van artikel 42 van het Reglement van Orde, binnengekomen op 1 september 2022 (met docbasenummer 02025140), beantwoorden wij als volgt.

Uw inleiding
Bij het zoeken naar oplossingen van de stikstofproblemen wordt door de agrarische bedrijven ingezet op innovatieve oplossingen. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in enerzijds maatregelen in het bedrijfsmanagement, zoals weidegang en 'gericht' voer om het eiwitgehalte te optimaliseren en anderzijds in technische innovaties zoals emissiearme stalvloeren en luchtwassers. GS heeft in diverse publicaties aangegeven deze oplossingsrichting te omarmen, maar de afgelopen jaren is gebleken dat veel van de innovaties niet het geoogde effect hebben, hetgeen door de Raad van State is bevestigd.

Bovendien gaan de problemen veel verder dan alleen de stikstofopgave, omdat het kabinet aangeeft dat ook de problematiek rond water, bodem en natuurherstel snel moet worden aangepakt. Dit lijkt bijvoorbeeld strijdig met de huidige provinciale afspraken rond het pas in 2035 afronden van de KRW-maatregelen en van de volledige NNN-opgave.
Naar aanleiding hiervan heeft de fractie van GrienLinks de volgende vragen.

Vraag 1:
Hoe lang is de provincie Fryslân op de hoogte van de stikstofproblematiek en kan in chronologische volgorde een overzicht worden geven van het beleid rond deze problematiek en welke resultaten dat heeft opgeleverd en hoe die resultaten zijn bepaald?

Antwoord vraag 1:
Het college is al vele jaren op de hoogte van de stikstofproblematiek. Sinds de uitspraak van de Raad van State op 29 mei 2019, inzake het Programma Aanpak Stikstof, (hierna: PAS) is de problematiek zeer knellend geworden. In het verleden heeft Fryslân herhaaldelijk gewaarschuwd voor deze problematiek. Wij zagen echter geen kans om bovenwettelijke eisen op te leggen omwille van het gelijke speelveld tussen ondernemers in verschillende provincies.

In februari 2020 is de notitie 'Friese Aanpak Stikstof' door Gedeputeerde Staten vastgesteld. In vervolg daarop heeft ons college in een startnotitie een aantal beleidskeuzes voorgelegd aan Uw Staten. Deze 'Startnotitie Uitvoeringsprogramma Friese Aanpak Stikstof' is daar op 17 februari 2021 vastgesteld. Vervolgens heeft ons college in juli 2021 de Voortgangsrapportage Stikstof aan Provinciale Staten gezonden (briefnummer 01895157). Uw Staten hebben deze voor kennisgeving aangenomen en gevraagd een uitvoeringsprogramma vast te stellen. Het Uitvoeringsprogramma Stikstof 2035 is na behandeling in Uw Staten op 25 mei 2022 vastgesteld.

Op dit moment wordt er gewerkt aan de uitwerking van dit programma.

Vraag 2:
De agro-industriële bedrijven, zoals Agrifirm, Royal A-ware en veevoederbedrijf Royal De Heus, hebben grote belangen. Heeft de provincie de afgelopen jaren overleg gevoerd met deze bedrijven? Zo ja, kunt u hiervan een overzicht geven en aangeven welke gespreksonderwerpen aan de orde zijn geweest?

Antwoord vraag 2:
De provincie heeft de afgelopen jaren gesproken met "agro-industriële" bedrijven, voor zover die zich binnen de provinciegrenzen bevinden. Eén van de onderwerpen die in dit kader besproken is, is de stikstofemissie van de betreffende bedrijven. Over het algemeen zijn de in de vraag genoemde "agro-industriële" bedrijven in heel Nederland actief. Als het om de landbouwtransitie gaat ligt het meer voor de hand om dit gesprek op landelijk niveau te voeren. Enkele van de genoemde bedrijven hebben recentelijk de uitnodiging van Johan Remkes, om in gesprek te gaan, afgeslagen.

Vraag 3:
Hoeveel veehouderijbedrijven hebben de afgelopen vijf jaar een vergunning gekregen voor uitbreiding van hun bedrijf? Bij hoeveel bedrijven zijn emissiearme vloeren aangebracht om aan de eisen vanuit de Wet Natuurbescherming te voldoen?

Antwoord vraag 3:
Ons zaaksysteem heeft niet de mogelijkheid om exacte aantallen per sector te geven. Ook kunnen we dit niet geven voor bedrijfsuitbreidingen of het toepassen van een emissiearm stalsysteem. Wat wij wel weten is dat in Fryslan er sinds maart 2021 in totaal 169 natuurvergunningen verleend waarvan 15 met extern salderen. Het gaat om het totale aantal beslui-

ten, dat wil zeggen vergunningen, zogeheten *positieve weigeringen*[1] en *Verklaringen van geen bedenkingen*[2]. Het overgrote deel daarvan heeft betrekking op agrarische bedrijven en daarmee veelal op emissiearme stalsystemen.

Vraag 4:
In vervolg op eerdere vragen die onze fractie heeft gesteld: kunt u aangeven op basis waarvan de emissiebeperking als gevolg van het aanbrengen van een emissiearme vloer is bepaald? Hoe heeft het onderzoek plaatsgevonden waarmee de beoogde reductie van de emissie wordt bereikt en wie hebben dat onderzoek gefinancierd? Kunt u hierbij aangeven welk bedrijf/organisatie voor welk percentage van de financiering verantwoordelijk is/was?

Antwoord vraag 4:
Wanneer een leverancier of producent een nieuw stalsysteem heeft ontwikkeld, is de eerste stap (conform de zgn. proefstalregeling in artikel 3 van de Rav) het aanvragen van een proefstalstatus, zodat het bemeten van de ammoniakreductie in de praktijk mogelijk is. De producent/leverancier zoekt vier veehouders die het nieuwe stalsysteem willen toepassen. Voor luchtwassers zijn twee veehouderijen nodig. Een meetplan (conform het "Meetprotocol 2013a", opgesteld door WUR) dient als bijlage mee te worden gestuurd met de aanvraag.

De metingen dienen vervolgens te worden uitgevoerd door een door geaccrediteerd meetbureau (ook WUR is geaccrediteerd). Het is niet duidelijk wie betaalt voor de meetcampagne, maar het ligt voor de hand dat dit in ieder geval (groten)deels de aanvrager is. Daarnaast subsidieert de Rijksoverheid dit soort onderzoek, middels regelingen als de Subsidiemodules brongerichte verduurzaming stal- en managementmaatregelen (SBV).

Vraag 5:
De Raad van State heeft de werking van emissiearme vloeren als onvoldoende aangemerkt. Dat betekent dat mogelijk vergunningen zijn verleend op basis van onjuiste aannames. Welke maatregelen neemt de provincie Fryslân om deze vergunningen alsnog aan de Wet Natuurbescherming te laten voldoen?

Antwoord vraag 5:
Op 7 september heeft de RvS geoordeeld dat het onzeker is of emissiearme melkveestallen in de praktijk doen wat ze beloven. In deze zaak stonden de staltypes A1.13 en A1.28 cen-

[1] Dit is een besluit van GS waarbij voor de aangevraagde activiteit geen Wnb-vergunning noodzakelijk is. Hierbij is sprake van intern salderen waarbij de referentiesituatie wordt afgezet naar de gewenste situatie. Het verschil moet niet leiden tot een stijging van stikstofemissie. Hierbij wordt vaak gebruikt gemaakt van emissiearme stalsystemen zodat men meer dieren kan houden zonder dat dit leidt tot een stijging van de stikstofemissie. Het grootste aantal besluiten dat wij nemen bestaat uit deze categorie.

[2] Indien een omgevingsvergunning (bouw- of milieu) wordt aangevraagd bij de gemeente waarbij gebieds- of soortbescherming op grond van de Wet natuurbescherming een rol speelt geven wij een Verklaring van geen bedenkingen (Vvgb) af. Dit omdat de natuurtoestemming wettelijk automatisch aanhaakt bij de omgevingsvergunning. Een Vvgb kan voor wat betreft stikstofaspecten inhoudelijk bestaan uit intern- of extern salderen. Dit is geen zelfstandig besluit maar maakt onderdeel uit van de omgevingsvergunningen. De gemeente is ook verweerder indien er beroep wordt ingediend tegen deze vergunning.

traal. De komende tijd zal in interprovinciaal verband gekeken worden wat dit voor de vergunningverlening betekent. Provinciale Staten heeft hierover op 13 september jl. ook een brief ontvangen van het college.

Vraag 6:
Momenteel zijn er innovaties (bv. het verdunnen van mest) waarbij veel water nodig is om de emissie vanuit veehouderijen te beperken. Kan gegarandeerd worden dat te allen tijde voldoende water beschikbaar is om die innovaties optimaal te laten functioneren? Zo nee, kunnen deze emissies naar uw mening dan een oplossing bieden in de stikstofproblematiek?

Antwoord vraag 6:
Waar veehouders mest willen gaan verdunnen in Fryslân, zal aangestuurd worden op het zoveel mogelijk benutten van regenwater, bijvoorbeeld door het subsidiabel maken van de aanleg van (extra) regenwater opslagbassins en voorzieningen ten behoeve van de opvang van hemelwater van daken. Dit soort maatregelen werd het afgelopen jaar al gesubsidieerd door het Rijk, via de "Subsidie voor groen-economisch herstel landbouw". Het aanleggen van een grotere mestopslag zou ook bevorderd kunnen worden, omdat voor met water verdunde mest immers meer opslagcapaciteit nodig is.

Deze maatregel kan helpen boeren weerbaarder te maken tegen droogte en klimaatverandering. Daarnaast zijn boeren uiteraard, net als iedereen, gehouden aan eventuele onttrekkingsverboden, wanneer daarvan sprake is.

We constateren dat de zoetwatervraag toeneemt, niet alleen in de veehouderij maar ook voor bijvoorbeeld de energietransitie. Provincie en Wetterskip werken aan een toekomstvisie om ook in de toekomst voldoende zoetwater te behouden. In de totstandkoming van deze visie – BOVI/Blauwe drager – worden stakeholders betrokken.

Vraag 7:
Kunt u hard maken dat de veehouderij met deze technologische innovaties de ammoniakemissie zodanig naar beneden kan brengen dat de natuur voldoende kan herstellen? Zo niet, op basis waarvan kunnen we als provincie dan blijven volharden in kiezen voor de optie 'technologische innovaties'?

Antwoord vraag 7:
Innovatie hoeft niet het enige ingrediënt te zijn om de benodigde stikstofreductie te realiseren. Reductie kan namelijk het resultaat zijn van een samenspel van maatregelen, waarbij onder andere valt te denken aan extensivering, het realiseren van een lager eiwitgehalte in het rantsoen en ook aan innovatie.
Hoewel sommige innovaties tegelijkertijd substantieel kunnen bijdragen aan het realiseren van de klimaat- en stikstofpopgaven, is het zaak om wel oog te houden voor opgaven als waterkwaliteit en biodiversiteit.

Innovaties kunnen houdbaar vergund worden als de wettelijke borging en onderliggende meetprotocollen en campagnes, onder realistische praktijkomstandigheden, beter op orde zijn dan zij op dit moment zijn. Ook regelmatige inspecties zijn van belang. Verder wordt er nagedacht over andere manieren dan de RAV om de bereikte stikstofreductie in de toekomst te borgen, zoals een afrekenbare stoffenbalans, die al door de commissie Remkes werd genoemd.

Vraag 8:
Deelt u met ons de mening dat vooral inzetten op innovatiemaatregelen, waarvan de werking onzeker is en die juridisch onzeker zijn, tot grote onzekerheid leidt bij agrarische bedrijven en bij het tijdig halen van de instandhoudingsdoelstellingen voor de natuur?

Antwoord vraag 8:
Het uitsluiten van innovatie bij het oplossen van o.a. de klimaat- en stikstofproblematiek is niet nodig. De werking van innovaties is over het algemeen niet onzeker, maar vertoont verschillen tussen de verschillende bedrijven. Vaak zijn reductiepercentages fluctuerend.

Door betere toelatings- en meetcampagnes en meer frequente controles (of gebruik maken van online dataverzameling) kan dit deels worden ondervangen. Dat zou bijvoorbeeld betekenen dat er voortaan o.a. ook rekening moet worden gehouden een onzekerheidsmarge. Daarnaast kan gedacht worden aan andere manieren van borging, zoals een afrekenbare stoffenbalans. Met een afrekenbare stoffenbalans worden de mineralenstromen van en naar de boerderij gemonitord om verspillen (en daarmee emissies) tegen te gaan.

Vraag 9:
Bent u het met ons eens dat niet alleen de ammoniakemissie, maar ook de water- , klimaat- pesticiden- en bodemproblematiek een argument is om naar een transitie in de veehouderij te streven? Dit wordt ook door de minister in haar brieven aangegeven. Welke stappen zet u in onze provincie om hier tijdig handen en voeten aan te geven?

Antwoord vraag 9:
De provincie zet zich al in voor een transitie naar natuurinclusieve kringlooplandbouw middels onder andere de Friese Landbouwagenda, die in 2021 vastgesteld is. Ook de NPLG-gelden kunnen worden ingezet ten bate van de transitie, die wij langs meerdere wegen willen bereiken. Het gaat om maatwerk. Het uitsluiten van innovatie bij het realiseren van deze transitie achten wij onverstandig. Denk in dit kader bijvoorbeeld ook aan robotisering voor het wieden van onkruid en aan precisie-bemesting.

Verder dient te worden opgemerkt dat de (melk)veehouderij in Fryslân, in vergelijking met de intensieve veehouderij in andere provincies, al meer grondgebonden en extensief is. Daarnaast wordt er gebiedsgericht hard gewerkt aan integrale plannen met betrekking tot de water-, klimaat-, pesticiden- en bodemproblematiek in het kader van het NPLG/FLPG.

Vraag 10:
In de Staten is op 22 juni 2022 een motie aangenomen om – waar mogelijk - op de maatregelen rond waterproblematiek een versnelling aan te brengen. Heeft u al actie ondernomen voor die versnelling? Welke maatregelen heeft u naar voren gehaald of gaat u naar voren halen?

Antwoord vraag 10:
GroenLinks heeft met mede-indieners D66, PvdD en SP in de Statenbehandeling van het RWP aandacht gevraagd voor een versnelling in de planning en in de uitvoering van maatregelen.

Het college heeft aangegeven dat versnelling wordt opgepakt in uitvoeringsprogramma's zoals het NLPG. Voor versnelling zijn niet alleen voldoende financiële middelen nodig, maar ook voldoende capaciteit. Hiervoor zijn we ook afhankelijk van onze partner en de Mienskip, waarmee we in gebiedsprocessen samenwerken.

In de samenwerking met het team FPLG, is het opstellen van de BOVI/Blauwe drager in een versnelling gekomen. Volgens de aangepaste planning willen we eind 2022 zo'n Blauwe Omgevingsvisie samen met WF hebben opgesteld, zodat GS en DB nog voor de verkiezingen dit kunnen vaststellen. In de BOVI staat een toekomstvisie beschreven hoe water en bodem leidend kunnen zijn in de ruimtelijk inrichting van Fryslân. Voor de daadwerkelijke maatregelen sluiten we aan bij gebiedsprocessen en overige (provinciale) programma's.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Fryslân,

drs. A.A.M. Brok, voorzitter

A. Schepers, MSc, secretaris

provinsje fryslân